

Tironenses (346), et Saviniacenses (347); universitas denique et unanimitas fratrum, tam clericorum quam monachorum regularis vitæ probatæque conversationis, sequentes episcopos, tanquam greges pastores suos, Innocentio firmiter adherent, sincere favent, humiliter parent, verum apostolorum successorem fideliter recognoscunt.

11. Quid reges et principes terræ? Nonne in eodem spiritu, una cum subjectis sibi plebibus, Innocentium pariter amplectuntur, confitentis et ipsi papam et episcopum animarum suarum? Quis postremo in quocunque ordine vitæ illustris et boni nominis homo idipsum non sapit? Et tamen adhuc isti, nescio qua contentiosa importunitate et importuna contentione, reclamant. Vocant in causam orbem, et cum sua paucitate universitatem flagitant judicari: et qui præjudicaverant in electione, de confirmatione rejudicare contendunt; tunc præpropere agentes, modo præpostere retractantes. Quis tantos, quæso, in unum cogere queat exercitus utriusque ordinis principum, ne dicam plebium, et adducere in examinationem? Quis tot sanctorum millibus persuadere sufficiat, quod prius ædificaverunt, iterum destruere, et abducere semetipsos in prævaricationem? Quis deinde locus omnibus tantus, omnibus tutus? Universæ quippe Ecclesiæ negotium est, non unius causa personæ. Videtis quod de impossibili calumniam struitis matri vestræ: imo vobis foveam foditis, in quam præcipitemini; et laqueum neccitatis, quo teneamini, ne ad gremium revertamini matris vestræ. Occasio nunquam deerit ei qui vult recedere ab amico.

12. Sed esto. Mutet consilium suum Deus (secundum hominem dico) revocet sententiam, convocet a finibus terræ concilium; judicari bis in idipsum, quod ipse non facit, patiat: quosnam, quæso, dabunt iudices sibi? Omnes quippe in parte sunt, et partibus de iudicio haud facile conveniet: atque ita ad litem magis quam ad pacem tantus conventus fatigabitur. Deinde velim scire, cui ille interim vellet credere Romam, quam tanto amore ex longo tempore concupivit, tanto labore et sumptibus acquisivit, tanto fastu possidet, tanto pudore timet amittere ne frustra convenisse sæculum omne cernatur, si cum ille cadet a causa, non tamen cadat a Roma. Alioquin quis causam spoliatus ingreditur? Nec le-

« dulcis redolet opinio. » Hoc cœnobium cum triginta aliis sibi subjectis Serlo abbas Cisterciensibus adjunctis anno 1148, ibidem pag. 374.

(346) Ex eo monasteriorum insigniorum numero etiam tunc erat Tironense monasterium diœcesis Carnotensis, sic dictum ab amne præterfluente, in pago Perticensi, confitum a piissimo abbate primo Bernardo, cujus Vita exstat cum notis Soucheti, effectumque quasi cujusdam congregationis caput, de quo Ivo Carnotensis antistes in epistola 229. Tironensium monachorum religionem laudat Jacobus a Vitriaco in capite 20 Historiæ Occidentalis. Hoc cœnobium, uti et Majus-Monasterium, florebat sub Benedictina congregatione Sancti Mauri, adolescentium scholarium seminario insignitum.

(347) Duplex hoc nomine monasterium est in

ges profecto cogunt, nec canones. Et hæc dicimus, non de nostra justitia diffidentes, sed a vestra caventes versutia. Jam enim Deus eduxit tanquam lumen justitiam suam, et iudicium suum tanquam meridiem, etsi cæco nec lumen appareat, nec meridies luceat: quoniam sicut tenebræ ejus, ita et lumen ejus.

137 13. Duo itaque sunt de quibus contenditur, quisnam eorum rectius videatur esse Papa. Quorum primo quidem, si personas compares, ut neutri sane vel derogare videar, vel adulari, dicam quod dici passim reperies, et neminem arbitror diffiteri: quia videlicet Innocentii nostri vita vel fama nec æmulum timet, cum alterius nec ab amico tuta sit. Dehinc si electiones discutias, nostri itidem mox occurrit et promotione purior, et ratione probabilior, et prior tempore. Porro de tempore constat: reliqua duo merita probant, et dignitas eligentium. Hanc enim, ni fallor, partem saniorum invenies, tam episcopos, quam cardinales diaconos sive presbyteros, et quorum maxime interest de electione summi pontificis, et quanti in eligendo juxta patrum scita sufficiant. Quid et in consecratione? Nonne Ostiensem, ad quem specialiter utique spectat, habemus? Cum igitur et electus dignior, et electio sanior, et actio ordinabilior teneatur; qua isti ratione, imo qua contentione, contra jus et fas et vota omnium honorum, invitæ et renitenti Dei Ecclesiæ præficere alium, et illum deponere tentant?

14. Horum conatu tam maligno, tam indigno, tam temerario, totis certe viribus renitendum esse videtis, reverendissimi et illustrissimi Patres. Quod cum omni familiæ Dei, tum vobis maxime vestrisque convenit, si tamen zelus domus Dei comedit animas vestras. Vobis, inquam, et vestris maxime igilandum est et orandum, ne intretis in tentationem. In ea sane parte majore opus est fortitudine et cautela, unde acrior insistit adversarius, et vis belli major incumbit. Quam sævus et callidus hostis insurrexerit in vos, proprio certe agnoscitis experimento. Heu! quam multum jam malitia illius in illis partibus pro accepta potestate processit, utroque sæviens genere malignandi, vi et dolo! Nunquid autem malitia vincet tandem sapientiam? sed hæc est hora ipsius et potestas tenebrarum. Cæterum hora novissima est et potestas cito transit. Ne terreamini, ne sedu-

Gallia, alterum in diœcesi Lugdunensi, in Abrincensi alterum, de quo hic intelligendus Bernardus, situm in confinio Northmanniæ, Armorici, et Cenomannorum. Conditum fuit anno 1112 a piissimo abbate Vitali: cujus successor Gaufridus, se suaqua monasteria, numero novemdecim (tot enim ipse construxisse perhibetur) Cisterciensibus subject. Hujus monasterii historiam videsis apud Arthurum du Monstier in Neustria pia. De altero Saviniaco, in epistola 173. In Monastici Anglicani tomo I, pag. 704, Saviniacenses ante suam cum Cisterciensibus unionem dicuntur fuisse de Ordine Tironensi, quo ex monasterio plures tum abbatia pendebant. His omnibus Religiosis, qui Innocentium agnoverunt, Grandi Montenses addit Ernaldus, in libro II de Vita S. Bernardi, n. 45.

camini. Dei virtus, et Dei sapientia Christus vobiscum est, qui et in causa est. Confidite, ipse vicit mundum: fidelis est, non permittet vos tentari supra id quod potestis. Videtis stultum firma radice? sine dubio statim maledicetur pulchritudini ejus. Non enim diu derelinquet Dominus virgam peccatorum super sortem justorum. Verum vestræ interim vigilantia est, vestris pro vestro officio sollicitate providere, sicut et providetis, ut non extendant justi ad iniquitatem manus suas. Oratio pro Catholicis: *Bene fac, Domine, bonis et rectis corde* (Psal. cxxiv, 4). Pro schismaticis: *Imple, Domine, facies eorum ignominia, ut quærant nomen tuum* (Psal. lxxxii, 17).

EPISTOLA CXXXVII.

AD GUILLELMUM COMITEM PICTAVORUM (348), DUCEM AQUITANIE, EX PERSONA HUGONIS DUCIS BURGUNDIE.

Guillelmum, antipapæ Anacleto faventem, hortatur ad Innocentium verum pontificem recipiendum.

GUILLELMO Dei gratia egregio comiti Pictavorum, et duci Aquitanorum, HUGO eadem gratia Burgundiæ dux, timere terribilem, et eum qui aufert spiritum principum.

1. Errorem vestrum ultra dissimulare non fero, quippe carne propinquus et corde amicus. Si quis de populo deviat, solus perit; verum principis error multos involvit, et tantis obest, quantis præest ipse. Nec præsumus, sicut scitis, ut perdamus, sed ut regamus subjectos. Per quem reges regnant, ipse nos præfecit populis suis, a nobis tuendis, non subvertendis; plane sanctæ suæ Ecclesiæ ministros, non dominos. Cui vos ministerio cum digne alias pro vestri magnitudine potentatus, et laudabiliter deservisse noscimini, 138 miror quamnam versutia modo vestra illa prudentia circumventa fuerit eandem matrem vestram et dominam deserere in tempore malo: nisi forte et hoc vobis vestri illi consilarii persuadere conentur, ad solam Petri Leonis domum, universalem Ecclesiam esse redactam. Viri mendaces, quos Veritas, sicut et caput eorum antichristum, destruit spiritu oris sui, affirmans eam per os David ad universos fines terræ, et ad universas familias gentium dilatari (Psal. cxxi, 28).

(348) Scripta circa annum 1132. Guillelmus, hujus nominis nonus (alii decimum esse volunt), qui, suadente Gerardo Engolismensi episcopo, partes Anacleti tuebatur, et Innocentio adherentes graviter infestabat. Lege Vitam S. Bernardi, lib. II, cap. 6. Quod vero Malmesburiensis, De regibus Angl. libro v, refert de incesto, aliisque criminibus Guillelmi Pictavorum comitis, id de Guillelmo VIII istius patre intelligendum esse, recte notavit Joannes Beslius. Nam Petrus Pictavorum episcopus, qui a Comite in exsilium missus ibi memoratur, in ipso exilio diem clausit anno 1117. At vero Guillelmus IX anno duntaxat 1126 patri successit, ut probat idem auctor in Historia Gallica Comitum Pictavorum, quem consule, si cætera Guillelmi gesta, ac præcipue mortem diligentius lubet investigare, necnon Baronium ad annum 1135. De eo fuse in libro II de Vita Bernardi, cap. 6, ubi ejus conversio per Bernardum facta memoratur. Multa de eo fabulantur. Certum est, testante Orderico ejus æquali,

2. Habent (al. habet) tamen ducem Apuliæ (249), sed solum ex principibus, ipsumque usurpatæ coronæ mercede ridicula comparatum. Denique quid boni, quid virtutis, quid honestatis afferunt de summo pontifice suo, et ut nos provocent ad favorem? Si vera sunt quæ ubique divulgat opinio, nec unius dignus est viculi potestate; si vera non sunt, decet nihilominus caput Ecclesiæ, non solum vitæ habere sanitatem, sed et famæ decorem. Tutius proinde vobis est, mi cognate charissime, ut in susceptione universalis papæ, ab universitatis consensu et consilio non recedatis: quem omnis religio, quem regnum universitas receperunt, vobisque et honorificum et salutiferum est ut recipiatis. Domini papæ Innocentii et innocens vita, et integra fama, et electio canonica prædicatur. Priora duo nec hostes diffitentur; tertium calumniam habuit, sed per Christianissimum Lotharium (350) nuper falsi calumniatores in suo sunt mendacio deprehensi.

EPISTOLA CXXXVIII (351).

AD EUMDEM.

Serio eum hortatur de reducendis ad Ecclesiam clericis quos expulerat.

In eo animo et in ea voluntate memini me discessisse dudum a te, princeps eximie, ut totis affectibus bene tibi tuisque cuperem, totis nisibus salutem vestram et honorem vestrum, ubicunque possem, juvarem; eo quod non redirem fraudatus fructu adventus mei ad vos, sed lætus præter spem multorum reportarem mecum pacem Ecclesiæ, cum exsultatione universæ terræ. Miror autem quo, cujusve consilio mira illa mutatio dexteræ Excelsi tam subito in deterius est mutata; ut rursus ad injuriam Ecclesiæ clericos Sancti Hilarii de civitate expelleres, et iram Dei in te gravius, quamprimum excitates. Quis te fascinavit tam cito recedere a via veritatis et salutis? Profecto iudicium portabit quicumque est ille. Utinam et abscondantur qui vos conturbant. Revertere, quæso, revertere, ne et tu, quod absit! abscondaris. Revertere, inquam, et revoca amicos tuos ad pacem, et clericos ad ecclesiam, antequam irrecoverabiliter reddas tibi aversum terribilem, et

cui alii auctores compares suffragantur, Guillelmum poenitentia motum ad S. Jacobum peregre profectum esse, « et feria sexta Paresceves, quinto Idus Aprilis sacra communione munitum, ante aram beati Apostoli defunctum esse » sub annum 1137, quod hæc ab Orderico memorantur.

(349) Anacletus pseudopapa, ut Rogerium ducem Apuliæ præcipuum factionis suæ fautorem fortius sibi devinceret, regis eum Siciliæ titulo donavit, uti videre licet apud Baronium anno 1130, n. 6. Quem tamen ei postea Innocentius, infeliciter contra eum in prælium progressus, adeoque captivus, confirmavit, cum aliter eluctari e manibus ejus non posset. Quanto melius jus suum aliena manu prosecutus fuisset Pontifex, si omnino armis opus erat, quam ut ipse ad bellum procedens, et hosti cedens, ad iniqtas condiciones adigeretur! Vide Baronium, tomo XII, anno 1139.

(350) Imperatorem Romanum. Vide epist. 139.

(351) Scripta anno Christi 1132.

eum qui aufert spiritum principum, terribilem apud reges terræ.

EPISTOLA CXXIX (352).

AD JANUENSES.

Pacem quam aliquando coram conciliaverat, constantiter retinendam et tuendam hortatur.

JANUENSIBUS suis, consulibus cum consiliariis et civibus universis, BERNARDUS abbas dictus de Clara-Valle, pacem, et salutem, et vitam æternam.

1. Quod adventus noster ad vos anno præterito non fuerit otiosus, Ecclesia paulo post in sua necessitate probavit, a qua missi et fueramus. Honorifice nos et suscepistis, et tenuistis, exiguum quod apud vos fuimus : et quidem digne vobis, sed supra nostræ humilitatis modum. Profecto ut non immemores, sic non ingrati sumus. Vicem rependat qui potest, et qui in causa fuit Deus. Nos enim unde illum recompensemus **139** venerationis cultum, sed obsequium, sed affectum, plenum amoris et gratiæ? non quod nostro delectemur favore, sed vestræ devotioni collætatur. O mihi dies illos festivos, sed paucos! In æternum non obliviscar tui, plebs devota, honorabilis gens, civitas illustris (253). Vespere et mane et meridie, more utique prophetæ, narrabam et annuntiabam (*Psal. LIV, 18*), et erat tanta audiendi aviditas, quanta audientium charitas. Portabamus verbum pacis; cumque invenissemus filios pacis, requievit super eos pax nostra. Exieram plane seminare semen, non metum, sed Dei; et cadens in terram bonam semen bonum, fructum fecit centuplum et tempestivum. Mira celeritas, quia magna necessitas. Nec tarditatem passus sum, nec difficultatem, una pene die et serens, et metens, et reportans cum exultatione manipulos pacis. Hæc quippe messis, quam messis. Exsulibus, captivis, compeditis et incarceratis, evadendi atque reparandi lætam reportavimus spem, metum hostibus, confusionem schismaticis, gloriam Ecclesiæ, orbi lætitiã.

2. Et nunc quid restat, charissimi, nisi ut ad-moneamini de perseverantia, quæ sola meretur vris gloriam, coronam virtutibus? Prorsus absque perseverantia nec qui pugnat victoriam, nec palmam victor consequitur. Vigor virium, virtu-

(352) Scripta anno Christi 1133.

(353) Non est hic prætereundum quod refert Manricus in Annalibus ad annum 1132, cap. 6. Hanc nimirum Bernardi promissionem adeo ratam firmamque semper stetit, ut post quingentos fere annos, Christi scilicet anno 1625, cum excellentissimum principem Carolum Emmanuelem Sabaudia ducem, quem Januenses patiebantur hostem sibi infensissimum, ditiois suæ oppida vastare et sibi iam imminere vix quinto ab urbe lapide conspicerent, humano penitus destituti auxilio, fidem S. Bernardi interpellaverint concepto voto, quod ad litteram exscribere non gravabor. « Post hæc inter divos nostræ reipublicæ tutelares divum Bernardum, qui dum in humanis agebat, nostri in æternum non obliviscendum suis litteris spondit, adscribere et connumerare promittimus, et vovemus diem ejus celebrare, et a populis nostris et a clero, accedente

tum consummatio est; nutrix ad meritum, mer-diatrix ad præmium. Soror est patientiæ, constantiæ filia, amica pacis, amicitiarum nodus, unanimitalis vinculum, propugnaculum sanctitalis. Tolle perseverantiam, nec obsequium mercedem habet, nec beneficium gratiam, nec laudem fortitudo. Denique non qui cœperit, sed qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit (*Matth. x, 22*). Saul cum esset parvulus in oculis suis, rex est super Israel constitutus : non perseverans in humilitate, et regnum amisit et vitam. Si cautela Samsonis, si Salomonis devotio perseverantiam retinissent, nec is profecto privaretur sapientia, nec ille viribus. Hoc summæ honestatis insigne, hanc totius probitatis unicam fidamque custodem, custodiri a vobis firmiter hortor et precor. Custodite diligenter quod libenter audistis. Mementote scriptum, quia *metuebat Herodes Joannem, et libenter eum audiebat* (*Marc. vi, 20*). Sed beatus foret, si audita libenter æque servasset. Denique non qui audiunt, sed *beati, inquit, qui audiunt et custodiunt verbum Dei* (*Luc. xi, 28*).

3. Servate proinde vos pacem fratribus vestris Pisanis, fidem domino papæ, fidelitatem regi, vobis honorem. Hoc enim expedit, hoc decet, hoc iustitia exigit. Audivimus venisse ad vos nuntios ducis Rogerii (354) : quid attulerint, quidve retulerint, nos nescimus. Verum ergo juxta illud poetæ, ut verum fatear, semper timui Danaos, et dona ferentes (*VIRGILIUS, Æneid. lib. II, vers. 49*). Si quis forte in vobis (quod Deus avertat!) rem tam fædam committere deprehendatur, extendere videlicet manum ad turpe lucrum; hunc protinus notate, et judicate hostem nominis vestri, civium proditorem, ac venditorem communis honoris et honestatis. Si quis item susurro in populo, diaboli sibi assumens vicem, jurgia seminare, et pacem turbare velle reperiat, quemadmodum illæ discordiæ semper est amator et auctor; huic rigidi censure remediò citius obvietur, eo quippe pessimæ, quo intimæ pesti. Hostilis exercitus vastat agros, domosque spoliât; prava autem consilia corrumpunt bonos mores, et modicum fermentum totam massam corrumpit (*I Cor. v, 6*). Serite, plantate, negotiamini, ut antiqua mala non solum non iteretis, sed etiam de justis laboribus

illustrissimi archiepiscopi et reverendissimorum episcoporum consensu, celebrari curare. In hac ecclesia majori vel in alia arbitrio nostro cavellam eidem dicatam construere. Eadem die divi Bernardi quotannis in perpetuum solemnem processionem fieri, et sacrum solemne ad ejus altare, nobis pie assistentibus, celebrari facere. Et demum manu Ducis, indicti sacri solemnia singulis annis in perpetuum, et pro hoc anno duodecim puellis, ut vocant, dotes, scilicet libras centum, unicuique persolvere. In cujus rei testimonium, etc. Datas in ecclesio cathedrali, die Dominica, 25 Aprilis anni 1625. » Hæc Januens instanti reipublicæ suæ ruina. Quam autem ad votum eis successerit, probavit eventus. Nam Bernardus in ipsa suæ solemnitalis vigilia, Hispana classe advecta, hostiles copias ocuis fugavit. Ita fere Manricus.

(354) De quo in epistola 127, n. 2.

vestris expiare et delere possitis. Scriptum quippe est : *Redemptio animæ viri, propriæ divitiæ* (*Prov. xiii, 8*); et rursum : *Dote eleemosynam, et omnia munda sunt vobis* (*Luc. xi, 41*). Quod si militare placet, et vestræ fortitudinis ac strenuitatis iterum **140** experiri vires, arma probare delectat; non equidem id præsumendum adversus vicinos et amicos, cum magis Ecclesiæ inimicos expugnare dece-ret, sed et regni vestri invasam a Siculis defensare coronam. Super illos sane et honestius acquiretis, et justius possidebitis acquisita. Deus pacis et dilectionis maneat semper cum omnibus vobis. Amen.

EPISTOLA CXXX (355).

AD PISANOS.

Pisanos laudat ob studium et favorem erga Innocentium papam, qui, Roma per antipapam Anacle-tum occupata, exsul Pisas concesserat.

PISANIS nostris, consulibus cum consiliariis et civibus, BERNARDUS abbas dictus de Clara-Valle, universis salutem, et pacem, et vitam æternam.

Benefaciat vobis Deus, et meminerit fidelis servitii et piæ compassionis et consolationis et honoris, quæ sponsæ Filii ejus in tempore malo et in diebus afflictionis suæ exhibuistis et exhibetis. Et quidem hoc jam impletur ex parte, et orationis hujus nonnullus capitur fructus. Digna plane retributio celeri jam compensatur effectu. Jam pro meritis tecum acitit Deus, populus, quem elegit in hæreditatem sibi, omnino populum acceptabilem, sectatorem bonorum operum. Assumitur Pisa in locum Romæ, et de cunctis urbibus terræ ad apostolicæ sedis culmen eligitur. Nec fortuito sive humano contigit istud consilio; sed celesti providentia, et Dei benigno favore fit, qui diligentes se diligit, qui dixit Christo suo Innocentio : *Pisam inhabitata, et ego benedicens benedicam ei. Hic habitabo, quoniam elegi eam. Me auctore, tyranni Siculi (356) malitiæ Pisana constantia non cedit : nec minis concutitur, nec donis corrumpitur, nec circumvenitur dolis. O Pisani, Pisani, magnificavit Dominus facere vobiscum, facti sumus lætantes. Quæ civitas non invidet? Serva depositum, urbs fidelis, agnosce gratiam, stude prærogativæ non invenire ingrata. Honora tuum et universitatis Patrem, honora mundi principes, qui in te sunt, et judices terræ; quorum te præsentia reddit illustrem, gloriosam, fa-*

(355) Scripta anno Christi 1133.

(356) Rogerii de quo in epistola 127, n. 2.

(357) Quis iste Engelbertus marchio? Existimamus hunc esse, qui in libro de Vita S. Norberti, cap. 32, dicitur frater episcopi Ratisponensis : cujus Engelberti una filia Theobaldo comiti desponsa est. En locus : « Assumptis itaque legatis comitis Theobaldi, Ratisponam usque eos adduxit Norbertus, Erat enim episcopus ejus civitatis nobilissimi stemmatis, et habebat fratrem Engelbertum potentissimum marchionem, cui erant nubilis ætatis filia : e quibus una expedita comiti Theobaldo desponsa est. Reversi sunt legati istuc munitantes, » etc. Mathildis vocabatur, teste Orderico Vitali sub finem libri xiii : *Mathildem vero Engelberti ducis filiam uxorem duxit.* » Engelbertus porro seu Ingelbertus dux erat Carinthiæ, marchio Foro-Julienis. Confer

mosam. Alioquin si ignoras te, o pulchra inter civitates, egredieris post greges sodalium tuorum pas-cere hædos tuos. Sapientibus sat dictum est. Com-mendo vobis marchionem Engelbertum (357), qui domino Papæ et amicis ejus missus est in adjuto-rium : juvenis fortis et strenuus, et, si non fallor, fidelis. Habetote eum nostris precibus magis com-mendatum, quia et ego ei vos amplius commendare curavi, monuique ut vestris potissimum consiliis innitatur.

EPISTOLA CXXXI (358).

AD MEDIOLANENSES.

Cum Mediolanenses, Innocentio reconciliati, tamen titubare in officio et obedientia viderentur, eos ad retinendam constantiam incitat, recentia, Romanæ Ecclesiæ erga illos beneficia memorans.

Suis MEDIOLANENSIBUS, universo videlicet clero et populo, BERNARDUS abbas dictus de Clara-Valle, salutem in Domino.

1. Bene vobiscum facit Deus : bene vobiscum facit Romana Ecclesia. Facit ille quod pater : facit illa quod mater. Et revera quid vobis debuit facere, et non fecit? postulastis mitti vobis de curia hono-rabiles **141** personas ad honorem Dei et vestrum, factum est (359). Si postulastis confirmari quod unanimitas vestra de venerabilis patris vestri (360) electione firmaverat, factum est. Si voluistis licuisse vobis quod illicitum, nisi pro magna quidem necessitate, sacri canones judicant, translationem episcopi scilicet in archiepiscopatum, concessum est (361). Si rogatis erui cives vestros de vineulis Placentino-rum (362), quod utique ego prætermittere nec volo nec valeo; et hoc factum est. In quo postremo quæ-cunque rationabilis petitio filia, non dico repulsam, sed vel moram passa est apud piam matrem? En ad complementum pallium præsto est, plenitudo honoris. Nunc vero audi me, inclyta plebs, gens nobilis, ci-vitas gloriosa. Audi, inquam, me (veritatem dico, non mentior) dilectorem tui, zelatorem salutis tuæ. Romana Ecclesia valde clemens est, sed nihilomi-nus potens. Fidele consilium, et omni acceptione dig-num : Non abiit clementia, ne potentia opprimaris.

2. Sed dicit aliquis : Debitam ei reverentiam exhi-bebo, et nihil amplius. Esto, fac quod dicis; quia si exhibeas debitam, et omnimodam. Plenitudo siquidem potestatis super universas orbis Ecclesias, singulari notationem ad epistolam 299.

(358) Scripta anno Christo 1135.

(359) Missi sunt cum Bernardo Guido Pisanus, Matthæus Albanensis, Gaufridus Carnotensis epi-scopi, ex Vitæ libro II, n. 9, nempe ad reconcilian-dos Ecclesiæ Romanæ Mediolanenses, qui schisma conflaverant ob depositum Anselmum archiepisco-pum ab ipsis electum.

(360) Ribaldi videlicet, qui ab eis electus est in locum Anselmi rejecti.

(361) Intellege restitutionem dignitatis archiepi-scopalis, quæ isti Ecclesiæ ob schisma a pontifice abrogata fuerat.

(362) Quippe utrisque bello in sese contententi-bus, multi ex Mediolanensibus captivi abducti fue-rant a Placentinis.

prærogativa apostolicæ Sedi donata est. Qui igitur huic potestati resistit, Dei ordinationi resistit. Potest, si utile iudicaverit, novos ordinare episcopatus, ubi hactenus non fuerunt. Potest eos qui sunt, alios deprimere, alios sublimare, prout ratio sibi dictaverit, ita ut de episcopis creare archiepiscopos liceat, et e converso, si necesse visum fuerit. Potest a finibus terræ sublimes quascunque personas ecclesiasticas evocare, et cogere ad suam præsentiam, non semel aut bis, sed quoties expedire videbit. Porro in promptu est ei omnem ulcisci inobedientiam, si quis forte reluctari conatus fuerit. Denique probasti et tu. Quid enim contulit tibi vetus tua rebellio et recalcitratio male suasa a pseudo prophetis tuis (363)? quem fructum habuisti, in quibus nunc erubescis? Agnosce potius in qua potestate, gloria et honore suffraganeorum tuorum tam diu privata exististi (364). Quis pro te valuit obviare apostolicæ auctoritatis justissimæ severitati, cum, provocata tuis excessibus, decrevit te tuis illis antiquis ac præclaris ornamentis nudare, mutilare membris! Et hodie confusa et truncata jaceres, si non benignius quam potentius tecum actum fuisset. Quis eam prohibere valebit etiam a gravioribus, si rursus (quod absit) adjeceris provocare? Vide ne patiaris recidivum: quia pro certo, nisi fallor, non tam facile denuo poterit inveniri remedium. Si quis itaque dixerit tibi: Partim oportet obedire, partim non oportet; cum tu in te experta sis plenitudinem apostolicæ potestatis, auctoritatis integritatem, nonne hujusmodi aut seductus est, aut seducere vult? Sed fac quod dico: nam ego te non seduco. Convertere magis ad humilitatem, ad mansuetudinem: siquidem et humilibus dat Deus gratiam (I Petr. v, 5), et mansueti hæreditabunt terram (Psal. xxxvi, 11). Esto cauta dominæ et matris tuæ recuperatam servare gratiam: et sic ei placere studeas de reliquo, quatenus placeat ei non solum servare tibi quæ reddidit, sed etiam adjicere quæ nondum dedit.

112 EPISTOLA CXXXII (365).

AD CLERUM MEDIOLANENSEM.

Gratulatur clero Mediolanensi, cujus opera civitas, relicto schismate Anacleti, ad unitatem Ecclesiæ redierat.

Benedicti vos a Domino, quorum studio et iudicio (363) Loquitur de rebellionem qua secuti Anselmum de Pusterla archiepiscopum suum, partes Conradi contra Lotharium legitimum imperatorem Mediolanenses tuebantur. Rem enarrat Sigonius libro xi de Regno Ital. ad annum 1128. « Conradus, inquit, principibus aliquot suffragantibus contra Lotharium sese regem asseruit; insolenti inde aridentis fortunæ elatus obsequio, in Italiam cum exercitu maturavit, atque Anselmum archiepiscopum et populum Mediolanensem amicos nactus, Madoetia regni coronam accepit, atque inde perlustrata Lombardia, civitates ad se plerasque omnes traduxit. Ea de causa archiepiscopi Moguntinus, Magdeburgensis, et Treverensis, jussu Lotharii ipsum communionem piorum exterminarunt. Honorius autem non eum solum, sed etiam Anselmum qui coronam imposuerat, et populum qui receperat, percussit. Idem refert Otto Frisingensis, Chronici libro vii, cap. 17.

(360) Nimirum quod Mediolanenses Anselmum

stria civitas vestra liberata est ab errore, et relicto schismate ad catholicam rediit unitatem. Exit sermo iste inter Catholicos: audivit et lætata est Sion, et est vobis gloria coram Deo et omni populo, Quam lætis amplexibus mater Ecclesia colligit tot et tantorum multitudinem filiorum, quos se amisisse dolebat! quam læto et sereno vultu Deus pater recipit hoc sacrificium de manibus vestris! Quod autem et paci terræ intenditis, facitis quod filii pacis. Et ego, fratres, particeps et socius gaudii vestri cupiens, juxta petitionem vestram ad vos cum dilectis fratribus nostris, nuntiis vestris, veniebam, de quibus mihi scripsistis, plenius secundum rationem in beneplacito Dei satisfactorius. Sed quia tempus breve est quo ad concilium festinamus (366); non gravet vos usque ad reditum nostrum sustinere.

EPISTOLA CXXXIII (367).

AD UNIVERSOS CIVES MEDIOLANENSIVM.

Invitatus ad componendam pacem, lætatur ad hoc opus suam operam requiri.

Ut ex scriptis vestris percipio, nonnullus mihi locus gratiæ apud vos est, et, quoniam meum non invenio meritum, divinitus credo datum. Non recuso favorem ingentis insignisque populi. Amplector oblatam gratiam, et obviiis manibus gloriosæ civitatis devotionem devotus excipio: præsertim hoc tempore, quo abjecto errore schismaticorum, ad sinum matris Ecclesiæ cum gaudio totius orbis reversa est. Arbitror tamen non solum mihi gloriantum, quod invitator ad pacem quærendam; et a famosissima urbe, cum sim pauper ignobilisque persona, tanti boni mediator atque minister assumor; sed vobis quoque per talem nihilominus honor est flecti ad pacem et concordiam vicinorum vestrorum, quos nec multarum civitatum hostilis impetus, ut bene notum est mundo, cedere aliquando compulit. Itaque festinans ad concilium, spero me rediturum per vos, et probaturum de gratia quam promittitis. Qui autem gratiam dedit, faciat ne in me vacua sit.

archiepiscopum secuti, Anacleto et Conrado adhæsisent, ut superius dictum, et amplius infra declarabitur. At iis resipiscentibus ea dignitas ab Innocentio restituta. Et de hac quidem restitutione in superioribus est intelligendus Bernardus, cum ait, in gratiam Mediolanensium translationem episcopii in archiepiscopatum esse factam. Nam alioqui sedes metropolitana dignitate ab initio præcelluit. Non tamen omittendum quod Sigonius refert libro xi de Regno Ital. ad annum 1133. « Innocentius, » inquit, « a Genuensibus comiter atque honorifice jam bis acceptus, hanc eis gratiam retulit, quod episcopum eorum ab obedientia archiepiscopi Mediolanensis exemplum archiepiscopum fecit, atque ei dimidiam episcoporum Corsicæ partem subiecit. »

(365) Scripta anno Christi 1134.

(366) Concilium de quo hic et in subsequentibus epistolis agitur, est consilium Pisanum anni 1134. Vide Bernardi Vitam, lib. ii, n. 8.

(367) Scripta anno Christi 1134.

EPISTOLA CXXXIV.

AD NOVITIOS APUD MEDIOLANUM CONVERSOS (368).

Novitiis Mediolanensibus gratulatur de conversione, seque peracto concilio illos invisurum spondet.

Charissimis fratribus de Mediolano, nuper conversis ad Deum, BERNARDUS abbas dictus de Clara-Valle, in spiritu consilii et fortitudinis, quod bene ceptum est, digno exitu consummare.

Benedictus Deus, qui fecit vobis vilescere mundi gloriam, largiturus suam. O quam vani filii hominum, quam mendaces filii hominum in stateris, qui secundum illud Evangelii, gloriam ab invicem quærunt, et gloriam quæ a solo Deo est, nolunt (Joan. v, 44); plane in hoc ipsi decipientes 113 de vanitate in idipsum! (Psal. lxi, 10.) Vos autem non sic. Ab hoc vos opprobrio liberavit nunc divina misericordia, ut essetis Christi bonus odor Deo in omni loco; ipsi ad gloriam, angelis ad lætitiã, hominibus ad exemplum: si quidem gaudium est in cœlo super uno peccatore poenitentiam agente; quanto magis super tot et talibus viris, et de tali urbe conversis? Et ego, fratres, tanta lætitiã provocatus, sed et vocatus a vobis, per charissimos fratres Ottonem et Ambrosium, quos ad hoc ipsum direxistis, decreveram simul cum ipsis venire ad vos. Cæterum melius existimans, non in articulo temporis, neque in transitu vos videre, distuli usque ad reditum nostrum. Properamus quippe ad consilium, per vos Deo auxiliante reversuri, consilium et auxilium, quod secundum rationem poterimus, vestro sancto proposito præbituri.

EPISTOLA CXXXV.

AD PETRUM PAPIENSEM EPISCOPUM (369).

Delatas sibi laudes in Deum refundit. Episcopum ab operibus misericordiæ laudat.

Si semen bonum, jactum in terram bonam, fructum attulisse videtur, ipsius est gloria qui dedit semen serenti, fecunditatem terræ, semini incrementum. Quid in his nos capimus? Ego sane gloriam Christi alteri non dabo, multo vero scrupulosius usurpabo mihi. Profecto lex Domini convertit animas, et non ego: testimonium Domini fidele sapientiam præstat parvulis (Psal. xviii, 8), et non ego

(368) Scripta anno 1134. — Ex hoc titulo Baronius infert, jam ante Bernardi adventum Mediolanum, id est ante annum 1134, Cisterciensium familiam eo fuisse transmissam, conditumque aliquod monasterium, cui se novitii isti mancipassent. At Ughellus in tomo IV Italiæ sacræ existimat, primum Cisterciensium in illa urbe cœnobium esse Charam-Vallem, quam secundo ab urbe lapide non ante annum 1135 conditam probat: proindeque hæc in epistola novitorum nomine intelligendos esse eos, qui Bernardi opera ad Pisanum concilium pergentis recens conversi, ejus se magisterio ex animo jam devovissent. Ughelli epocha de conditu monasterii constat ex veteri inscriptione et ex primis loci instrumentis, in quibus constanter Chara-Vallis, non Clara-Vallis appellatur (a). Vide epistolam. 281.

(a) Legendum esse Chara-Vallis, inquit ipse Mabillonius Itineris Italici p. 18, argumento sunt primaria quæque loci instrumenta, itemque inscriptio vetus claustrarii parietis insculpta in hunc modum: Anno gratiæ MCXXXV, xi Kal. Febr. constructum est hoc monaste-

Laudatur de bona litteræ tornatura manus, non calamus. Fateor, ut multum tribuam mihi lingua mea calamus scribæ velociter scribentis (Psal. xlii, 3). Sibi ergo, inquis, quid afferunt boni speciosi pedes evangelizantium bona? Multum per omnem modum. Primum quidem, quia filii sunt Patris sui qui in cœlis est, et gloriam, quam deferunt Patri, nequaquam a se ducunt alienam. Nam si filii, et hæredes. Deinde vero quod proximorum salutem, suam nihilominus arbitrantur, quippe quos tanquam se ipsos diligunt, Tertio quoque, quod labor laborum ipsorum sibi penitus perire non poterit. Unusquisque enim mercedem accipiet secundum proprium laborem (I Cor. iii, 8). Ego labia mea non prohibui: tu aperuisti et viscera, ideo procul dubio plus recepturus, quoniam plus laborasti. Certus sum enim quia non vacat tibi, quod sitienti tulisti aquam, et cum panibus occurristi fugientibus. Non, inquam, vacant officia humanitatis, non hortamenta salutis, quibus Christi vere viscera in illis pauperibus refovisti. Ambo tamen collaboratores, ambo coadjutores Dei sumus: ambo pariter speramus fructum in respectione animarum sanctarum. Quis mihi det memoriam tui nunquam deserere, nunquam ab ipsa deseri?

EPISTOLA CXXXVI (370).

AD INNOCENTIVM PAMAM (371).

Dalpinum, de illatis injuriis satisfacere paratum, mitius tractari cupit.

Si tristitia semper acciderent, quis sustineret? si semper prospera, quis non contemneret? Sed rerum cauta gubernatrix Sapientia, horum pernecessaria vicissitudine eo moderamine electis suis cursum vitæ temporalis alternat, ut nec adversa frangant. nec læta dissolvant: cum potius et ista ex illis gratiora, et illa ex his tolerabiliora reddantur. Benedictus per 114 omnia Deus: tristitia nostra versa est in gaudium, acceperunt oleum post vinum vulnera nostra. Raptores et prædones compuncti humilantur: sacerdotes Domini, in quem ausi sunt mittere manus, cum honore remittunt; spolia quæ diripuerant, et sine desidia recolligunt, et sine fraude restituunt. Si quid horum est quod inveniri

(369) Scripta circa annum 1135. — Duos hujus nominis Papienses episcopos habet Ughellus: unum electum anno 1130 vel 1131; alterum, Alfonso et Conrado intermediis, anno 1148, cui has litteras aptat: quæ melius priori conveniunt, siquidem hæc proxime sequebantur epist. 134, quæ scripta est anno 1134.

(370) Scripta anno Christi 1134.

(371) In prioribus editis legebatur, Ad eundem, quod ad Petrum episcopum Papiensem, cui præcedens epistola inscripta erat, referebant. At in duobus Cisterciensibus manuscriptis et in totidem Colbertinis interponitur epistola centesima septuagesima octava ad Innocentium papam. Scripta est autem hæc epistola occasione prædonum, qui episcopos ex Pisano concilio anni 1134 revertentes spoliaverunt. Vide notas ad epistolam vicesimam tertiam.

rium a beato Bernardo Claræ-Vallensi. MCCXXI consecrata est ecclesia ista a domino Henrico Mediolanensi archiepiscopo, vi Non Maii, in honore sanctæ Mariæ Charæ-Vallis.

non possit, Dalfinus pro eo satisfaciat ad beneplacitum vestrum: hoc quippe manu sua in nostra affirmavit. Pro qua sua promissione adimplenda si venerit ad pedes vestræ majestatis (372), quod et proposuit, mitius quam meruit supplicamus agi cum juvene: non quod velimus impunitum esse tam grande facinus, sed ut Ecclesia, si fieri potest, debita satisfactione honoretur, ut is qui satisfacit, supra vires patientiæ suæ non exasperetur, et pœniteat (373) hominem nostris acquievisse consiliis.

EPISTOLA CXXXVII (374).

AD IMPERATRICEM ROMANORUM (375).

Mediolanenses non ante receptos in gratiam a pontifice, quam ipsi Lotharium imperatorem recipiant. Hinc eos clementiæ imperatricis commendat.

In reconciliatione Mediolanensium (376) non oblitus sumus unde a vestra excellentia præmoniti fuimus. Quod etsi non monuissetis, nihilominus honori vestro et regni utilitatibus intenderemus, sicut ubique et semper fideliter, quantum possumus, facimus. Non ante sane Mediolanenses in gratiam domini papæ et Ecclesiæ unitatem recepti sunt, quousque palam Conrado refutato et abnegato, dominum nostrum Lotharium in suum regem et dominum receperunt, et Romanorum imperatorem Augustum una cum toto orbe confessi sunt: et de injuria transacta, juxta consilium et mandatum domini papæ,

(372) Inde colligitur hanc epistolam summo Pontifici directam esse, qui Majestatis vocabulo non raro compellatur ab aliis, ut a Bernardo in epistolis 46, 150, n. 3, 166, etc., item ab Odone de Digoilo, et aliis. Quanquam hic titulus inferioribus etiam quandoque prælati tribuitur ex notis ad epistolam 370.

(373) *Supple, non, ex superiori membro, non exasperetur, et non pœniteat;* ut in fine epistolæ sequentis.

(374) Scripta anno Christi 1134.

(375) Richeram. Alias, *imperatorum*: mendose.

(376) Ea de re ita Sigonius de regno Ital. libro II ad annum 1134: « Mediolanenses, » inquit, « cum se sacrorum communione spoliati, et metropolitana dignitate nudatos cererent, eo quod Anselmum secuti Conrado et Anacleto hæsisent, actorem penitentia duci auctore Ribaldo episcopo, quem Anselmo repudiato sublegerant, Innocentii et Lotharii recuperare gratiam studuerunt: atque ea de re litteras item ad Bernardum, cujus maximam norant esse auctoritatem, scripserunt. Bernardus vero ad concilium Pisanum ab Innocentio accessit, cum per Lombardiam eo festinans transiret, litteris scriptis gratulatus quod errorem deposuissent, et se votis eorum obsecuturum atque in reditu ad eos accessurum, promisit. Eo Pisas profecto, concilium est institutum, atque ejus potissimum sapientia consilioque perfectum. Ejus concilii actiones fuere multæ. Summa tamen in Anacleto cum fautoribus execrando versata est. Mediolanensibus, qui ad auctoritatem Innocentii Ribaldo auctore redierant, honoris causa multa tributa: ut Ribaldus, quem ipsi delegerant, dignitatem teneret; ut ea sedes metropolitana, sicut ante esset, ac pallio dignaretur; ut legatio ad eos expiandos honestissima mitteretur. Missi vero sunt Guido Pisanus, et Matthæus Albanus episcopus, legati a latere: atque eis socius est adjunctus ipse, quem in primis requirebant, Bernardus ut discidium ab Anselmo archiepiscopo excita-

digne vobis sese satisfacturos esse tacto sacrosancto Evangelio sponderunt. Unde magnas agentes gratias divinæ bonitati, quæ absque bellorum periculis absque humani sanguinis effusione, inimicos vestros sic humiliavit: rogamus vestram satis nobis expertam clementiam, ut tempore suo, cum requisierint prædicti Mediolanenses, per dominum papam, utique mediatorem reconciliationis, gratiam vestram benignos vos atque placabiles inveniamus: quatenus nec eos pœniteat sanis paruisse consiliis, et vos de eis debitum habeatis servitium et honorem. Non enim decet ut fideles vestri, qui pro honore vestro laborant apud vos confundantur. Confundentur autem, si qui de benignitate vestra spem indulgentiæ promiserunt, cum pro ipsis invenerint, invenerint vos, quod absit! inexorabiles.

EPISTOLA CXXXVIII (377).

AD HENRICUM REGEM ANGLORUM.

A rege suppeticas petit pro Innocentio papa.

HENRICO illustrissimo Anglorum regi, BERNARDUS abbas dictus de Clara-Valle, honorem, sospitatem et pacem.

Velle vos instruere, de his præsertim quæ spectant ad honestatem, aut insipientis est, aut vos penitus ignorantis. Eapropter rem simpliciter intimare sufficit, et hoc paucis, quoniam facile omnia tenenti, multa superflue ingeruntur. In ingressu

tum exstinguere, ac populum religione contactum scelere liberarent. Mediolanenses, ubi Bernardum cum legatis adventare sensere, ex templo ingenti lætitia urbe effusi, obviam ad septem millia passuum prodire, tanta ordinum, ætatum, sexuumque universorum frequentia, ut urbem deserere, atque alio commigrare ipsos putares velle: interstinctis vero agminibus eum partitisque recipientes, certatim et intueri, et alioqui, et pedes etiam deosculari gestiebant: quin et pilos de vestibulis ejus detractos ad oportuna incidentium morborum remedia reservabant, omnia sancta judicantes, quæ ille contigisset, et se sanctos fieri eorum contactu putantes, atque ita lætis clamoribus in urbem et hospitium deduxerunt. Die inde constituto concilium est habitum. Ibi primum Anacleto rejecto, Innocentium, ut verum et catholicum pontificem approbarunt. Deinde Conrado repudiato, palam Lotharium regem et dominum acceperunt, et Romanorum imperatorem Augustum una cum toto terrarum orbe confessi sunt et de contumacia adhibita se ex concilio et mandato Innocentii satisfacturos esse tacto sacrosancto Evangelio sponderunt, ac mox Bernardi judicio subjicientes, piaculum quod ille imposuit, receperunt. Dum vero Bernardus Mediolani fuit, quamplurimos, qui offerebantur, homines male affectos, divina virtute cum omnium admiratione sanavit, claudis gressus, cæcis aspectus, debilibus pristinos artuum motus restituit, præcipue vero multi, quos per schisma demou invaserat, liberati. Inde jussu Innocentii ad pacificandas ipsas inter se Lombardiæ civitates profectus, Papiam et Cremonam se contulit. Cum vero apud Cremonenses nihil profecisset, eorum Innocentio pertinaciam significavit his verbis: *Cremonenses induruerunt, et prosperitas eorum perdit eos. Mediolanenses contemnunt, et confidentia eorum seducit eos. Isti in curribus et equis spem suam ponentes, meam frustraverunt et laborem meum exinanierunt.* Ita ille.

(377) Scripta anno Christi 1133.

urbis sumus, salus est in januis, justitia nobiscum est; sed Romanis militibus cibus iste non sapit. Itaque justitia placamus Deum, militia terremus hostes: solis necessariis necessaria 145 non habemus. Quid opus sit facto, ut opus vestrum compleatur, quod de domini papæ Innocentii magnifica et honorifica illa susceptione fecistis, vos melius nostis (378).

EPISTOLA CXXXIX (379).

AD LOTHARIUM IMPERATOREM.

Excitat imperatorem ad reprimendos schismaticos. Causam cujusdam ecclesiæ apud Tullum sitæ commendat.

LOTHARIO Dei gratia Romano imperatori Augusto, BERNARDUS abbas dictus de Clara-Valle, si quid potest peccatoris oratio.

1. Benedictus Deus, qui vos elegit (380), et erexit cornu salutis nobis, ad laudem et gloriam nominis sui, et reparandum imperii decus, ad subveniendum Ecclesiæ suæ in tempore malo, postremo ad operandum etiam nunc salutem in medio terræ. Ipsius est enim opus, quod corona gloriæ vestræ ita in dies ampliatur et sublimatur, mirabiliter crescens ac proficiens in omni decore et magnificentia apud Deum et homines. Ipsius profecto nuper opus et

(378) Quid fecerit rex Anglorum Henricus, hujus nominis primus, vide Vitam S. Bernardi, libro II, cap. 1, n. 4. Quod et Willelmus Malmesburiensis illius sæculi scriptor, æque Anglus, descripsit Historiæ Novellæ libro I, his omnino verbis: Innocentius Roma exclusus, transcensit Alpibus Galliam contendit. Ibi ab omni citramontana Ecclesia susceptus est. Quin etiam rex Henricus (qui non leviter a sententia, quam semel posuisset, dejici nosset) illi apud Carnotum ultro manus dedit, et apud Rotomagum non modo suis, sed et optimatum, et etiam Judæorum muneribus dignatus est. Rogerus Hovedenus et ipse in Annalibus eandem commemorat receptionem anno 1131. Porro anno 1132, ut habet Fulco, Beneventani Chronici scriptor, cum Lotharius imperator Innocentii restituendi gratia Romam obsedisset, nec satis haberet virium ad eam expugnandam, utpote duorum millium duntaxat præsidio instructus, Bernardus qui et ipse aderat, a rege Anglorum suppeticas hisce litteris expetiit; quod tamen ipse præstare non potuit. Denique quam religiose et christiane ultimam diem clausit anno 1135, discimus ex Hugonis archiepiscopi Rotomagensis epistola ad Innocentium papam scripta, dignissima certe quæ legatur apud Guillelmum Malmesburiensem, Historiæ Novellæ libro I, et apud Baronium ad annum 1135.

(379) Scripta circa annum 1135.

(380) Lotharium scilicet Saxoniam ducem, virum per omnia commendabilis, teste Guillelmo Tyrio, lib. XII, cap. 16; Outone Frisingensi, libro VII, cap. 17; Sigonio, qui non minus pietatis quam virtutis laude hominum memoriæ commendatum ait; abbate Ursperg, qui strenuum belli ductorem, providum in consilio, terribilem inimicis Dei et sanctæ Ecclesiæ, etc. celebrat; Petro Diacono, qui miris ac magnificis eundem elogiis deprædicat. « Quis tanti, » inquit « imperatoris animum non admiretur? Sederat ad sedandas fratrum dissensiones in capitulo a prima diei hora usque ad Vesperas, absque cibo potuque perdurans, dum paci unitati que consuleret. Nempè sub imperii chlamyle cœlesti militabat Regi. Nam, ut ipse testis sum, in expeditione constitutus, summo

virtus fuit, quod iter satis laboriosum et meticolosum, pro pace regni et Ecclesiæ liberatione susceptum, in tanta prosperitate peregristis (381). Romæ siquidem imperialis culminis plenitudinem gloriosissime assecutus, idque, quod majus fuit, in manu non magna, ut animi fideique magnitudo clarius emereret. Quod si ante tantillum exercitum terra tremuit et quievit, quantus potamus horror hostium corda invadere habeat, cum cœperit rex procedere in magnitudine brachii sui? Animabit insuper honestas causæ; imo duplex provocabit necessitas. Non est meum hortari ad pugnam: est tamen (securus dico) advocati Ecclesiæ arcere ad Ecclesiæ infestatione schismaticorum rabiem: est Cæsaris propriam vindicare coronam ab usurpatore Siculo (382). Ut enim constat Judaicam sobolem sedem Petri in Christi occupasse injuriam (383); sit procul dubio omnis qui in Sicilia regem se facit, contradicit Cæsari.

2. Si autem utrumque incumbit Cæsari, restituere scilicet quæ sunt Cæsaris Cæsari, et quæ sunt Dei Deo, cur apud Tullum res Dei minuitur, cum Cæsar nihil ibi lucretur? Verendum est ne minimorum neglectus, impedimentum sit maximorum. Hoc

diluculo Missam pro defunctis, dehinc pro exercitu, tertiam postremo (forte pro semel) diei Missam audiebat. Vide cætera omnino digna legi, bonis principibus exempla futura: ut non immerito Bernardus laudet Deum, qui talem imperio principem providerit.

(381) Nempe cum hortatu Bernardi ex Germania in Italiam, et Romam usque, licet exiguis stipatus copiis, contendit, ut Innocentium in sedem restitueret, et ab eo vicissim solemnem imperii coronam reciperet. Quod et factum in ipsa Urbe, in Laterano; cum interim antipapa Anacletus basilicam Vaticanam, et munitissima quæque Urbis loca cum suis, tum operibus, tum præsidio firmata teneret. Vide Baronium, anno 1132, Sigonium, lib. XI, eodem anno; Vitam S. Bernardi, lib. II, cap. 2. Et tamen Ordericus, libro XII, pag. 896, ubi Lotharii Romanum iter anno 1133 susceptum describit, ait mandasse Petro, « ut alii cederet, aut iudicium de ordinatione sua subiret: » idemque Innocentio mandasse. Et Petrum quidem acquievisse, non vero Innocentium. Unde Lotharium contra eum indignatum, Petro quæ possidebat dimississe, » et negotio imperfecto recessisse.

(382) De jure regni Siculi magna alias fuit disceptatio. De hac nihil modo ad nos. Videat ea de re, qui volet, scriptum Baronii, si tamen exstet hodie, et qui contra eum scripsere. Non immerito usurpatorem Siculum vocat Bernardus, qui Apuliæ Calabriæque ducatus jure clientelari commissos Guillelmo suo consobrino usurpavit, et tenuit a Calixti pontificatu usque ad annum 1136, quo Lotharius secundo Italiam ingressus (secundum Ursperg.) Apuliam invasit, Rogerumque vicit, hoc in primis sermone suos ad pugnam milites accendens, quod contra perduellem Ecclesiæ, ejusque sacris emotum arma sumerent. Vide Ottonem Frisingensem, lib. VII, capp. 16 et 20; Fazell, lib. VII, poster, decad. Idem tamen postea respuit, agantibus Bernardo et Petro Cluniacensi, qui litteris eum reconciliationis admonuit.

(383) Hoc ipsum est quod ex Actis Cenomannensium episcoporum notavimus in præfatione ad hunc tomum, nempe Anacletum, seu Petrum Leonis ex Judaismo duxisse originem.